

Aksaray İli Sığır İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Analizi

Araştırma Makalesi

Socio-Economic Analysis of Cattle Enterprises of Aksaray Province

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, Aksaray ilinde faaliyet gösteren sığır işletmelerinin sosyo-ekonomik açıdan mevcut durumunun belirlenebilmesidir. Bu amaca yönelik olarak bir anket formu hazırlanmış ve yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak veri ve bilgiler elde edilmiştir. Araştırma örneğinin ana kütleyi temsil edebilmesi bakımından anketler 10 farklı yerleşim yeri (köy ve belde) bazında yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre gerek süt gerek sığır besiciliği yapanların çok önemli bir kısmı besicilik konusunda eğitim ve uzman desteği almadıkları belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen diğer bir sonuca göre ise, sığır işletmelerinin önemli bir kısmının tarımsal kuruluşlara üyeliği bulunmaktadır. Ayrıca, Aksaray ilinde faaliyet gösteren sığır işletmelerinin ağırlıklı olarak küçük ve orta büyüklükte olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen diğer bir sonuca göre, sığır işletmelerinin önemli bir kısmı devletten kredi ve teşvik beklentisi içinde olduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Sosyo-Ekonomik Analiz, Sığır İşletmeleri, Aksaray

Abstract

The main objective of this study is to determine the socio-economic situation of the cattle enterprises operating in the Aksaray province. A survey form was prepared for this purpose and data and information were obtained by using the face-to-face interview method. Surveys were conducted on 10 different settlements (villages and municipalities) in order that the survey sample could represent the population. According to the results of the research, it has been determined that a crucial part of the cattle breeders who didn't get education and expert support about milk and cattle breeding. According to another result obtained from survey, important part of the cattle enterprises has membership to agricultural establishments. In addition, it has been stated that cattle enterprises operating in Aksaray are predominantly small and medium sized. According to another result obtained within the scope of the research, a significant part of the enterprises expects credit and incentive expectation from government.

Keywords: Socio-Economic Analysis, Cattle Enterprises, Aksaray

Erşan Sever

Arif İğdeli

Volkan Han

İktisat Bölümü, İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi,
Aksaray Üniversitesi

İletişim (Correspondence)

Erşan SEVER

esever@aksaray.edu.tr

Makale Bilgisi

Geliş: 26-06-2017

Kabul: 13-12-2017

Copyright © 2017 JAVST

Giriş

Ekonomik gelişmeler ve nüfus artışı ile birlikte, dünyada tarımsal ürünlere olan talep artmıştır. Buna paralel olarak hayvansal besinlerin insan beslenmesindeki önemi de giderek artmaktadır. Hayvansal ürünlerin hem nitelik hem de nicelik açısından yapısal değişime uğraması, bir taraftan üretim maliyetlerini düşürürken diğer taraftan da rekabet gücünün gelişmesine yardımcı olmaktadır.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bu alandaki çalışmaların son yıllarda yoğunluk kazandığı gözlemlenmektedir. Hayvansal üretim potansiyelinin artırılmasında besleme ve genetik iyileştirme önem arz etmektedir. Bunun yanında yaşama ve barınma ortamındaki çevresel koşulların rehabilitasyonu sonrasında optimum düzeye ulaşılması da verimlilik düzeyine pozitif katkı sağlamaktadır. Et ve süt ürünleri açısından sığırın önemli bir hayvansal protein kaynağı boyutunda bulunması, Türkiye’de hayvan başına verimin yükseltilmesine yönelik çalışmaların büyükbaş hayvan popülasyonu üzerinde yoğunlaşmasının nedenlerinden birisidir. Bu yoğunlaşma ile birlikte bölgeler arasında farklılık gözlenmekle birlikte ülkemizde kültür ırkı ve melezlerin oranı %50 seviyelerinin üzerine çıkmıştır. Ne yazık ki bu potansiyelin önemli bir kısmı, ekonomik açıdan zayıf, arazi varlığı ve işletme kapasitesi bakımından yetersiz durumdaki küçük aile işletmeleri tarafından yetiştirilmektedir (Söğüt, 2009). Bununla birlikte son yıllarda hayvancılık sektörünün gelişmesi noktasındaki çalışmalara ağırlık verilmiş ve bu doğrultuda daha yüksek hayvansal ürün elde edilebilmesi için ırk ıslahı ve işletme ölçeklerinin geliştirilmesi yönünde destekler verilmiştir.

Sığır işletmelerinin başarısında hayvan materyali önemli unsurlardan birisidir. İşletmede kullanılan hayvan materyalinin ırkı, yaşı ve verimi, üretim performansı üzerinde önemli bir etki yapmaktadır. Bunun yanında işletme büyüklüğü, çalışılan hayvan sayısı, mekan kalitesi, üreticinin tecrübe ve eğitimi, kullanılan işgücü kalitesi ve sayısı, kullanılan kesif yem miktarı ve bileşimi gibi faktörler de sığır işletmelerinin organizasyon kalitesini göstermektedir (Topçu, 2008).

Türkiye’de tarımsal bölgelerin ekolojik ve topografik yapısının farklılık arz etmesi tarım sektörünü oluşturan faaliyet birimlerinin de, bölgelere göre farklı dağılmasına sebep olmaktadır. Bu durum aynı zamanda sığır işletmelerinin yapısal koşulları üzerinde de etkili olmaktadır. Alt tarım bölgelerindeki tarım işletmelerinin yapısal farklılıkları, işletmelerin ihtisas alanı ve üretim desenleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Topçu, 2008). Bazı işletmeler bitkisel üretim üzerinde yoğunlaşırken, bazı işletmeler ağırlıklı olarak hayvansal üretim yapmakta, bazıları ise-karma bir tip olarak-hem bitkisel ve hem de hayvansal üretimle iştigal etmektedirler. İşletmelerin büyüklüğü ve hangi tip üretime yoğunlaştığının belirlenmesi, üretim ve maliyet optimizasyonu açısından önem arz etmektedir.

Hayvancılık işletmelerinde sosyo-ekonomik yapının tespit edilmesi; iş gücünün dengeli dağıtılması, girdi maliyetlerinin optimizasyonu, üretimde etkinliğin artırılması ve tabiat şartlarından kaynaklanan belirsizliklerin minimize edilmesi hususunda önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu çalışma, Aksaray ilinde faaliyet gösteren işletmelerin sosyo-ekonomik yapılarının belirlenmesi amacını taşımaktadır.

Literatür Taraması

Literatürde sığır işletmelerinin sosyo-ekonomik yapılarını belirleme doğrultusunda yapılan çalışmalara rastlandığı gibi, süt ve süt ürünleri işletmeleri ve besicilik işletmeleri şeklinde iki kısımda yapılan çalışmalara da rastlanmaktadır. Bu bağlamda yapılan çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Tutkun (1999), Diyarbakır ili merkez ilçesine bağlı köylerde 103 işletme üzerine yaptığı araştırmada, işletmelerdeki sığır varlığının siyah alaca (% 31.3), siyah alaca melezi (% 47.1), Esmer (% 0.3), Esmer melezi (% 0.4) ve yerli ırklardan (% 20.81) müteşekkil olduğu sonucuna ulaşmıştır. Toplam sığır varlığının inek (% 43.7), düve (%31.0), dana (% 12.6), buzağı (% 10.9) ve boğadan (% 1.8) oluştuğunu tespit etmiştir. İşletmelerin ürettikleri sütün % 28.6'sını toptan, % 28'sinin perakende ve % 43.3'ünü de mamul ürün şeklinde sattıkları sonucuna ulaşmıştır.

Soyak vd., (2007), Tekirdağ'daki süt sığırcılığının mevcut durumunu ve il tarımı içindeki konumunu ele almışlardır. Çalışmada Tekirdağ ilindeki süt sığırcılığı işletmelerinin farklı yönden kriterlerinin belirlenmesi için anket çalışması ile süt sığırlarının bazı özelliklerinin ölçülmesi de hedeflenmiştir. Anket çalışması şansa bağlı olarak belirlenen 267 yetiştirici ile yapılmıştır. Buna göre; yetiştiricilerin % 29'unun ise lise ve üniversite mezunu olduğu; % 59'unun ilkokul, % 11'inin ortaokul, % 1'inin okumadığı tespit edilmiştir. Ayrıca işletmelerin % 75'i 1-15 baş hayvana sahipken, % 20'sinin 15-40 baş ve % 5'inin de 40-100 baş hayvana sahip olduğu tespit edilmiştir.

Özen (2008), Kars ili Merkez ilçesinin 9 adet köy ve 184 adet işletme üzerinde araştırma yapmıştır. Köyler kendi aralarında denizden yüksekliğine göre 2 gruba ayrılmıştır. Çalışma bölgesinde işletme başına düşen ortalama sığır sayısı 24,5'dir. İşletmelerin % 24'ü

küçük, % 37'si orta, % 38'i büyük işletmelerden meydana gelmektedir. Bu işletmelerin % 26'sı kültür, % 35'i melez ve % 39'u yerli ırklardan oluşmaktadır. Araştırma kapsamında düşük rakımlı köylerdeki kültür ırkı ve melezi sığırların yüksek rakımlı köylerdeki kültür ırkı ve melezi sığırlara oranında daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Araştırma bölgesinde ahır bakımından işletmelerin % 40'ı alüminyum çatılı ve % 60'ı ise toprak damlıdır. İşletmelerin genelinde kullandıkları arazilerinin ortalama % 48'ini yem bitkisi ekimine ayırdıkları görülmüştür.

Söğüt (2009), Hatay İlinin İskenderun İlçesindeki küçük aile işletmelerinin yapısal, sosyal ve ekonomik özelliklerinin ortaya çıkarılması amacıyla yaptığı araştırmayı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından İskenderun ilçesine 2004-2006 periyodunda 55 adet gebe düvenin verildiği işletmelerde yapılan anket çalışması oluşturmuştur. Analiz sonuçlarına göre, işletmelerin % 70.9'u küçük, % 25.4'ü orta ve % 3.6'sı büyük işletmelerden oluşmaktadır. Ahırların % 92.7'si plansız düzeyde, büyük çoğunluğunun yapımında betonarme (% 50.9) ve tuğla (% 45.5) kullanılmıştır. Büyük ölçüde taş kullanılarak yapılan barınak sayısı 2 (% 3.6) dir. İşletmelerin büyük bir çoğunluğunun (% 70.9) 1-3 baş sığıra sahip olduğu, 4-6, 7-10 ve 10 başın üzerinde sığıra sahip olan yetiştirici oranlarının ise sırasıyla % 21.8, % 3.6 ve % 3.6 olduğu tespit edilmiştir. Yetiştiricilerin % 56,4'ünün kendi arazileri yoktur. Kendi arazisi olanların % 66,7'sinin ortalama arazi büyüklüğü 0.5-5 dekarıdır. 6-10 arasında ve 10 dekar üzerinde arazisi olan çiftçilerin oranı ise sırası ile % 20.8 ve % 12.5'tir. Yetiştiricilerin % 81.8 gibi büyük bir oranının ilköğretim okullarından (ilk ve ortaokul), % 14.5'inin lise ve üstü okullardan mezun oldukları, % 3.6'sının ise tahsilinin olmayıp sadece

okur-yazar oldukları görülmüştür. İşletmelerin % 7.3'ünde 1-2, % 40.0'da 3-4, % 47.3'ünde 5-6, % 5.5'inde ise 7 ve daha fazla sayıda kişinin yaşadığı tespit edilmiştir.

Kaygısız ve Diğerleri (2010), Kahramanmaraş ilindeki süt sığırcılığı işletmecilerinin sosyal ve kültürel durumlarını incelemiştir. İl genelinde işletme başına büyükbaş hayvan sayısı 3.55, küçükbaş hayvan sayısı ise 8.61 olarak hesaplanmıştır. İşletme başına arazi genişliği hem bitkisel hem de hayvansal üretim yapan işletmelerde 50 dekar, sadece hayvancılık yapan işletmelerde ise 48 dekar olarak hesaplanmıştır. Anket tabi tutulan işletmelerde ortalama büyüklükleri 9.09 BBHB'dir. İşletmelerde tutulan hayvanların % 30'u yerli, % 48'i melez ve % 22'si kültür ırkı şeklindedir. Anket yapılan işletmecilerin % 43'ü ilkokul mezunu, % 9'u okur-yazar değil, % 26'sı ortaokul, % 21'i lise ve % 1'i üniversite mezundur. İşletmecilerin % 97' si radyoya, % 100'ü TV'ye, % 91'i cep telefonuna sahiptir. İşletmelerde traktöre sahip olma oranı % 51, özel otomobile sahip olma oranı ise % 49 olarak tespit edilmiştir. İşletmecilerin % 25'i günlük gazeteye abonedir, %8'i ise hayvancılıkla ilgili bir okuma materyaline ulaşmaktadır. Tarım ile ilgili TV kanalı izleme oranı ise % 48 düzeyindedir.

Aydın (2011), Kars ve Erzurum illeri için sığır besi işletmeleri üzerinde bir araştırma yapmıştır. Kars ve Erzurum illerindeki 2009 ve 2010 yıllarına ait iki besin dönemindeki toplam 143 entansif sığır besi işletmesinde; kurulu kapasite 7 554 baş, kapasite kullanım oranı % 60,2, ortalama besi başı canlı ağırlık 200,7 kg, besi sonu canlı ağırlığı 454,8 kg dir. Günlük canlı ağırlık artışı 1 123 gr, besi süresi 225,8 gün, 1 kg canlı ağırlık artışı için kuru madde cinsinden yem tüketimi 8,981 kg olarak bulunmuştur. Entansif sığır besi işletmelerinde masraflar genel toplamı içinde payı besi materyalinin % 50,56; yem masrafının % 27,33;

işçiliğin % 11,08; veteriner sağlık harcamalarının % 1,23; bakım onarım masrafının % 1,24 ve diğer masrafların % 6,07 olarak belirlenmiştir. Entansif sığır besi işletmelerinin tamamında 1 kg karkas maliyeti 12,29 TL, 1 kg canlı ağırlık artışı maliyeti 5,84 TL ve 1 kg canlı ağırlık maliyeti 6,99 TL olarak hesaplanmıştır. Bunun yanında mali rantabilite %11,26; ekonomik rantabilite %10,36; rantabilite faktörü % 9,65; yem kısmi teknik verimliliği 0,117 kg karkas ve işgücü kısmi teknik verimliliği 23,47 kg/gün karkas, output/input oranı 1,11 olarak tespit edilmiştir. Bunun yanında iki besi dönemindeki işletmelerin tamamında üretim fonksiyonu sonuçlarına göre marjinal değer produktiveleri besi materyalinde 0,5558 TL, yemde 2,9090 TL, işçilikte -1,0459 TL, veteriner sağlık harcamalarında 6,9290 TL ve diğer masraf unsurlarında 0,9546 TL olarak hesaplanmıştır. Öte yandan toplam 66 mera yetiştiriciliği yapan işletmede yetiştirmeye alınan hayvan sayısı 5 290 baş, ortalama işletme ölçeği 80,2 baş, yetiştirme başı canlı ağırlık 171,1 kg, yetiştirme sonu canlı ağırlık 277,8 kg, günlük canlı ağırlık artışı 720 g, yetiştirme süresi 148,0 gün olarak saptanmıştır. Mera yetiştiriciliği yapan işletmelerde masraflar genel toplamı içindeki payı; besi materyalinin % 79,58; işçiliğin % 9,55; meranın %3,69; veteriner sağlık harcamalarının % 0,96 ve diğer masrafların % 4,79 olarak belirlenmiştir. Ayrıca mera yetiştiriciliği yapan işletmelerde 1 kg canlı ağırlık artış maliyeti 2,33 TL, 1 kg canlı ağırlık maliyeti 4,69 TL, mali rantabilite % 27,89; ekonomik rantabilite % 27,73 ve rantabilite faktörü % 19,53; output/input oranı 1,25 olarak hesaplanmıştır. Üretim fonksiyonunda bağımsız değişkenlerin elastikiyetleri toplamı 1,023; determinasyon katsayısı 0,97 bulunmuştur. Mera yetiştiriciliği yapan işletmelerde masraf unsurlarının marjinal değer verimlilikleri; besi materyali için 1,0043 TL, işçilik için 1,2193 TL, mera için 4,7431 TL ve

diğer masraf unsurları için 3,2619 TL olarak tespit edilmiştir.

Demir, vd., (2014), Kars ili süt sığırcılık işletmelerinin genel özelliklerini ortaya koymak ve üretime ilişkin bazı teknik ve finansal parametreleri belirlemek amacıyla çalışma yapmışlardır. Araştırmanın materyali, basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen toplam 162 süt sığırcılık işletmesinden elde edilen verilerdir. Çalışmada işletme başına ortalama 14.01 baş ineğin düştüğü ve günlük ortalama süt veriminin 6.98 kg/baş seviyesinde olduğu bulunmuştur. Küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelerde süt maliyeti sırasıyla 0.84; 0.60; 0.54 TL/kg, genel ortalama 0.70 TL/kg olarak tespit edilmiştir. Bölgede hayvan beslemede yoğun olarak çayır-mera alanlarından yararlanılmasından dolayı toplam masraflar içerisinde yem masrafı oranının önemli ölçüde azaldığı (% 25) görülmüştür.

Daş vd., (2014), Bingöl ili damızlık birliğine bağlı işletmelerin durumlarını tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada 10 baş ve üzeri faaliyette bulunan işletmelerden toplam 80 adet süt sığırcılığı işletmesi örnek olarak alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; yetiştiricilerin önemli bir kısmının (% 56.25) 6-9 kişilik aile nüfusuna sahip oldukları ve incelenen işletmelerin % 86.2'sinin kombine yönlü (Süt-Et) ve % 13.8'inin ise aile tipi işletme oldukları belirlenmiştir. İncelenen işletmelerde barınakların tamamının kapalı ve serbest/bağlı tip barınaklar olduğu ve % 50'sinin taş, % 30'unun briket, % 20'sinin ise tuğladan yapıldığı görülmüştür.

Araştırmanın Metodolojisi

Bu araştırma, Aksaray ilinde faaliyet gösteren sığır işletmelerinin sosyo-ekonomik açıdan mevcut durumunun belirlenebilmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaca yönelik olarak Aksaray ilinde yapılan araştırma sayısı sınırlıdır. Bu bağlamda, araştırma sonuçlarının

konu ile ilgili karar alıcılara ve bu konu ile ilgili daha sonra çalışma yapacak akademisyenlere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Aksaray ilinde faaliyet gösteren sığır işletmelerinin sosyo-ekonomik üretim ve pazarlama sorunlarının belirlenmesine yönelik olarak yapılan bu çalışmada, veri ve bilgiler yüzyüze anket yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırma örneğinin ana kütleyi temsil edebilmesi bakımından anketler 10 farklı yerleşim yeri (köy ve belde) bazında yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan anket çalışması, 15 Haziran-25 Temmuz 2016 tarihleri arasında yüz yüze görüşme tekniği ile Aksaray ilinde yapılmıştır.

Araştırma kapsamına sadece Aksaray ilinde faaliyet gösteren sığır işletmelerinin dâhil edilmesi, araştırmanın en önemli kısıtını oluşturmaktadır. Bu kısıtına rağmen, gerek süt sığırcılığı gerekse besi sığırcılığının ekonomik anlamda önemi ve ağırlığı düşünüldüğünde, sığır işletmelerinin sosyo-ekonomik özelliklerinin belirlenmesine yönelik olarak yapılmış olan bu çalışmanın önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Bulguları

Aksaray ilinde faaliyet gösteren sığırcılık işletmelerinin üretim ve pazarlama sorunlarının belirlenmesine yönelik olarak yapılan bu çalışmada analizlerde kullanılan verimli anket sayısı 81'dir. Araştırmada elde edilen verilere ilişkin tanımlayıcı istatistiki bilgilere ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir. Bu bağlamda öncelikli olarak işletme sahiplerinin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. İşletme Sahiplerinin Özellikleri

Yaş	n	Yüzde (%)	Öğrenim Durumu	n	Yüzde (%)
20-29	9	11,1	Tahsilim Yok	2	2,5
30-39	28	34,6	İlkokul	41	50,6
40-49	27	33,3	Ortaokul	21	25,9
50-59	14	17,3	Lise	14	17,3
60 ve üzeri	3	3,7	Üniversite	3	3,7
Toplam	81	100	Toplam	81	100

Kaç Yıldır Sığircılık İşini Yapıldığı	n	Yüzde (%)	Aile Büyüklüğü	n	Yüzde (%)
5 yıldan az	2	2,5	2 kişi	3	2,5
6-10 yıl	41	50,6	3 kişi	12	50,6
11-15 yıl	21	25,9	4 kişi	14	25,9
16-20 yıl	14	17,3	5 kişi	23	17,3
21 yıldan fazla	3	3,7	6 kişi	13	16,0
Toplam	81	100	7 kişi	8	9,9
			8 kişi ve üzeri	8	9,9
			Toplam	81	100

Araştırma kapsamında yer alan cevaplayıcıların öğrenim düzeyine bakıldığında %50,6 gibi önemli bir kısmının ilkokul mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca cevaplayıcıların %2,5'inin tahsili olmadığı, %25,9'unun ortaokul mezunu, %17,3'ünün lise mezunu ve %3,7'sinin ise üniversite mezunu oldukları görülmektedir.

Cevaplayıcıların yaş itibariyle dağılımlarına bakıldığında; %34,6'sının 30-39 yaş aralığında, %33,3'ünün 40-49 yaş aralığında, %17,3'ünün 50-59 yaş aralığında, %11,1'inin 20-29 yaş aralığında ve %3,7'sinin ise 60 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında yer alan cevaplayıcıların aile büyüklüklerine ilişkin dağılıma bakıldığında

%28,4'ünün beş kişilik, %17,3'ünün dört kişilik, %16'sının altı kişilik, %14,8'inin üç kişilik ailelerden oluştuğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırma örneğinin Türkiye'deki ortalama aile büyüklüğünü yansıttığını söylemek mümkündür.

Araştırma kapsamında yer alan cevaplayıcıların %27,2'si 11-15 yıl arası, %23,5'i 6-10 yıl arası, %22,2'si 16-20 yıl arası, %14,8'i 21 yıldan fazla ve %12,3'ü ise 5 yıldan daha az süredir sığircılık işletmeciliği yapmaktadır.

Tablo 2. Sığır İşletmelerinin Faaliyet Alanı

	Frekans	Yüzde (%)
Besi (Et)	8	9,9
Süt	23	28,4
Karma	50	61,7
Toplam	81	100

Tablo 2’de görüleceği üzere, araştırma kapsamında yer alan işletmelerin %9,9’u besi, %28,4’ü süt ve %61,7 gibi önemli bir kısmı ise hem besi hem de süt sığırcılığı alanında faaliyet göstermektedir. Araştırma kapsamında yer alan ve sığır besiciliği yapanların önemli bir kısmı (%82) sığır besiliği ile herhangi bir eğitim almadığını, %18’i ise çeşitli kurumlarca düzenlenen eğitim programlarına katıldıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, araştırma kapsamında yer alan cevaplayıcıların %11’inin besledikleri sığır türü ile ilgili uzman desteği aldıkları ve %89’unun ise destek almadığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen diğer bir sonuca göre, sığır besiciliği yapanların %47’si başka alternatifleri olmadığı için bu işi yaptıklarını, %29’u karlı bir iş olduğunu düşündüklerini ve %24’ü ise ek iş olarak yaptıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında yer alan ve süt sığırcılığı yapanların sığır besicilerine benzer şekilde önemli bir kısmının (%74,8) süt sığırcılığı ile eğitim almadıklarını ve %25,2’sinin ise eğitim süt sığırcılığı konusunda çeşitli kurum ve kuruluşlardan eğitim aldığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen diğer bir sonuca göre, süt sığırcılığı yapanların %29’u bu işi kârlı bulduğu için, %25’i işgücü gereksiminin az olması nedeniyle, %16’sı süt sığırcılığı konusunda tecrübeli olduğu için, %17’si başka alternatifi olmadığı için ve %13 ü ise ek gelir elde etmek için süt sığırcılığı yaptıklarını belirtmişlerdir. Sığır besiciliği yapanlara benzer şekilde süt sığırcılığı yapanların %83’ünün süt sığırının türü ile ilgili uzman desteği almadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 3. Süt Sağımı Yapılan Büyük Baş Hayvan Sayısı

	Frekans	Yüzde (%)
1-9 baş	31	42,5
10-19 baş	25	34,2
20 ve daha fazla	17	23,3
Toplam	73	100

Tablo 2’den anlaşılacağı üzere araştırma kapsamında yer alan sığır işletmelerinin 23’ü sadece süt ve 50’si süt ve sığır besiliğinin her ikisini de yapmaktadır. Tablo 3’ten görüleceği üzere süt sığırcılığı yapanların %42,5’i

1-9 baş, %34,2’si 10-19 baş ve %23,3’ü ise 20 ve daha fazla süt sağımı yapılan büyük baş hayvan sayısına sahiptir.

Tablo 4. Tarımsal Kuruluşa Üye Olma Durumu

	Frekans	Yüzde (%)
Tarımsal kuruluşa üye olanlar	61	75,3
Tarımsal kuruluşa üye olmayanlar	20	24,7
Toplam	81	100

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere araştırma kapsamında yer alan sığır işletmelerinin önemli bir kısmının (%75,3) tarımla ilgili kuruluşlara (damızlık birliği, kırmızı et üreticiler birliği, kooperatifler, süt birliği gibi) üye oldukları, %24,7'sinin ise üye olmadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 5. İşletmenizde Besleğiniz Büyük Baş Hayvan Sayısı

	Frekans	Yüzde (%)
5-9 baş	16	19,8
10-14 baş	18	22,2
15-19 baş	11	13,6
20-24 baş	5	6,2
25-29 baş	4	4,9
30-34 baş	6	7,4
35-39 baş	3	3,7
40-44 baş	6	7,4
45-49 baş	2	2,5
50 ve üzeri	10	12,3
Toplam	81	100,0

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı gibi, araştırma kapsamında yer alan işletmelerin %22,2'si 10-14 baş, %19,8'i 5-9 baş, %13,6'sı 15-19 baş, %12,3'ü 50 ve üzeri büyük baş hayvan beslemektedir.

Tablo 6. İşletmelerin Devletten Öncelikli Beklentileri

	Frekans	Yüzde (%)
Kredi ve Teşvik Desteği	38	47,0
Veteriner Hekim Hizmeti	5	6,1
Damızlık Temini	8	9,8
Bilgi Desteği	14	17,3
Pazarlama Konusunda Destek	16	19,8
Toplam	81	100,0

Araştırma kapsamında yer alan işletmelerin devletten öncelikli olarak beklentileri Tablo 9’da görülmektedir. Tablo 6’dan anlaşılacağı üzere, sığır işletmelerinin %47’si devletten kredi ve teşvik beklentisi içindedir. Ayrıca

%19,8’i pazarlama konusunda destek isterken, %17,3’ü bilgi desteği, %9,8’i damızlık temini konusunda destek ve %6,1 ise veteriner hekim desteği beklemektedir.

Tablo 7. Sığırları Beslemede Kullanılan Konsantre Yemin Nasıl Elde Edildiği

	Frekans	Yüzde (%)
Tamamını kendi imkânlarımla	4	4,9
Tamamını fabrikadan satın alarak	26	32,1
Azını kendi imkânlarım çoğunu fabrikadan satın alarak	26	32,1
Çoğunu kendi imkânlarım azını fabrikadan satın alarak	8	9,9
Yarısını kendi imkânlarım yarısını fabrikadan satın alarak	17	21,0
Toplam	81	100,0

Tablo 7’den izleneceği üzere, cevaplayıcıların %32,1’i sığırları beslemede kullandıkları konsantre (fabrika yemi, arpa, küspe, mısır) yemin tamamını fabrikadan satın aldıklarını belirtmişlerdir. Araştırma kapsamında yer alan cevaplayıcıların %32,1’i ihtiyaç duyulan yemin azını kendi imkânları çoğunu fabrikadan satın almak

suretiyle karşıladıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte araştırma kapsamında yer alan işletmelerin %82,7’si konsantre yemi yaparken kendi tahminlerine göre karışım yaptıklarını, %17,3’ü ise uzmanlardan aldıkları oran ile yem karışımı yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 8. Sığırları Beslemede Kullanılan Kaba Yemin Nasıl Elde Edildiği

	Frekans	Yüzde (%)
Tamamını kendi imkânlarımla	24	29,6
Tamamını dışarıdan satın alarak	22	27,2
Azını kendi imkânlarım çoğunu dışarıdan satın alarak	16	19,8
Çoğunu kendi imkânlarım azını dışarıdan satın alarak	8	9,9
Yarısını kendi imkânlarım yarısını dışarıdan satın alarak	11	13,5
Toplam	81	100,0

Tablo 8’den anlaşılacağı üzere, cevaplayıcıların %29,6’sı sığırları beslemede kullandıkları kaba yemin (saman, kuru ot ve balya gibi) tamamını kendi

imkânlarıyla, %27,2’si tamamını dışarıdan satın alarak, %19,8’i azını kendi imkânları çoğunu dışarıdan satın alarak elde ettiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 9. Sığırları Beslemede Kullanılan Silajın Nasıl Elde Edildiği

	Frekans	Yüzde (%)
Tamamını kendi imkânlarıyla	24	29,6
Tamamını dışarıdan satın alarak	43	53,1
Azını kendi imkânlarını çoğunu dışarıdan satın alarak	7	8,6
Çoğunu kendi imkânlarını azını dışarıdan satın alarak	3	3,7
Yarisını kendi imkânlarını yarisını dışarıdan satın alarak	4	5,0
Toplam	81	100,0

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere, cevaplayıcıların %53,1'i sığırları beslemede kullandıkları silajın tamamını dışarıdan satın aldıklarını ve %29,6'sı tamamını kendi imkânları ile yaptıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç

Araştırmadan elde edilen sonuca göre, gerek süt gerek sığır besiciliği yapanların çok önemli bir kısmı besicilik konusunda eğitim ve uzman desteği almadıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda sığır işletmelerinin daha etkin ve verimli çalışabilmeleri bakımından ilgili meslek kuruluşları tarafından ihtiyaç duydukları konularda eğitim almaları gerekmektedir. Ayrıca üniversitelerin ilgili programlarından mezun olan öğrencilerin fiili olarak da bu işi yapmaları konusunda özendirilmesi ve teşvik edilmeleri gerekmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, sığır işletmelerinin önemli bir kısmının tarımsal kuruluşlara üyeliği bulunmaktadır. Bu tür kuruluşlar, yetiştiricilerin karşılaştıkları problemlere çözüm üretebilmek veya yeni pazar fırsatlarının analiz edilmesi bakımından önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda tarımsal kuruluşların daha aktif bir şekilde rol almaları, zaman zaman yapılan toplantılarda hem üyelerin eksik olduğu

Ayrıca araştırma kapsamında yer alan sığır işletmelerinin %79'unun sığırlara kullandıkları yem ile ilgili olarak rasyon analizi yaptırmadıkları tespit edilmiştir.

konularla ilgili eğitim verilmesi, hem de üyelerin birbirleri ile fikirlerini ve deneyimlerini paylaşabilmelerini temin edecek ortamların oluşturulması gerekmektedir.

Araştırmadan elde edilen diğer bir sonuca göre, Aksaray ilinde faaliyet gösteren sığır işletmeleri ağırlıklı olarak küçük ve orta büyüklüktedir. Küçük işletmelerin birleşerek orta-büyük ve modern işletmeler kurmaları, rekabet güçlerinin artmasını sağlayabilecektir. Özellikle maliyetlerin azaltılması, daha kaliteli et ve süt elde edilmesi, faaliyetlerinin daha etkin ve verimli bir şekilde yapılabilmesi bakımından kümelenme önerilebilir. Kümelenme konusunda bölgede aktif rol alan tarımsal kuruluşlar ve mesleki kuruluşlar öncülük etmesi, sığır işletmelerini bu konuda motive ve teşvik etmesi önemlidir.

Araştırma kapsamında elde edilen diğer bir sonuca göre, sığır işletmelerinin önemli bir kısmı devletten kredi ve teşvik beklentisi içinde olduklarını belirtmişlerdir. Aslında tarım ve hayvancılık konusunda ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından önemli destekler verildiği bilinmektedir. Ancak özellikle teşviklerin

verilmesi konusunda gerçekten ihtiyacı olanların ve hayvancılık işini fiili olarak yapanların yararlandırılması çok önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte destekler verildikten sonra amacına uygun olarak kullanıp kullanılmadığının belirlenmesi ve bu konu ile ilgili denetimlerin yapılması gerekmektedir. Gerek kamu kaynaklarının etkin

kullanılması gerekse sığır işletmelerinin faaliyetlerinin daha etkin ve verimli yürütülebilmesi bakımından hem teşviklerin verilmesi sürecinde hem de sonrasında sistematik olarak denetimlerin yapılması gerekmektedir.

Teşekkür

Bu çalışma ICAVST 2016 Sempozyumunda özet metin bildiri olarak sunulmuştur.

Kaynaklar

- Aydın, E. (2011).** Kars ve Erzurum İleri Sığır Besi İşletmelerinin Ekonomik Analizi, Ankara Ün. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Daş, A., İnci, H., Karakaya E., & Şengül, Y. (2014).** Bingöl İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Bağlı Sığırçılık İşletmelerinin Mevcut Durumu, Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 1(3), 421-429.
- Demir, P., Aral, Y., & Sarıözkan, S. (2014).** Kars İli Süt Sığırçılık İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Üretim Maliyetleri, YYU Veteriner Fakültesi Dergisi, 25(1), 1-6.
- Kaygısız, A., Tümer, R., Orhan, H., & Vanlı, Y. (2010).** Kahramanmaraş İli Süt Sığırçılık İşletmelerinin Yapısal Özellikleri, İşletmecilerin Sosyal ve Kültürel Durumları, Atatürk Ün. Ziraat Fak. Dergisi, 41(1), 39-44.
- Özen, B. (2008).** Kars İlindeki Sığırçılık İşletmelerinin Yapısal Özellikleri, Kafkas Ün. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kars.

- Soyak, A., Soysal, M., & Gürcan, E. (2007).** Tekirdağ İli Süt Sığırçılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Bu İşletmelerdeki Siyah Alaca Süt Sığırlarının Çeşitli Morfolojik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma, Tekirdağ Ün. Ziraat Fakültesi Dergisi, 4(3), 297-305.
- Söğüt, Ö. (2009).** İskenderun İlçesi Küçük Aile Sığırçılık İşletmelerinin Yapısal, Sosyal Ve Ekonomik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma, Mustafa Kemal Ün. Fen Bil. Enst. Yüksek Lisans Tezi, Hatay.
- Topçu, Y. (2008).** Süt Sığırçılığı İşletmelerinde Başarıyı Etkileyen Faktörlerin Analizi: Erzurum İli Örneği, OMÜ Ziraat Fak. Dergisi, 23(1), 17-24.
- Tutkun, M. (1999).** Diyarbakır İli Merkez İlçeye Bağlı Köylerdeki Süt Sığırçılığının Yapısı, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.